

## PRAKTISCHE LEKTION

# Përshtatja e mbiemrit me emrin

Lektionskategorie: Mësime të gjuhës shqipe

Përshtatja e mbiemrit me emrin në gjini, numër e rasë dhe nyja e përparme i, e, të, së.

## Përshtatja e mbiemrit me emrin

Mbiemri tregon një cilësi të emrit. Në shqip ai **nuk qëndron i pandryshuar**: përshtatet me emrin në **gjini, numër dhe rasë**. Kjo përshtatje është e detyrueshme dhe është një nga shenjat dalluese të shqipes.

### Dy klasa mbiemrash

- Të nyjshëm** — shoqërohen gjithmonë nga nyja e përparme *i, e, të, së*: **i mirë, e mirë, të mirë, të mira**. Këtu bëjnë pjesë shumica e mbiemrave të shqipes: *i madh, i ri, i bukur, i vështirë, i lartë*.
- Të panyjshëm** — nuk marrin nyjë: *trim, punëtor, besnik, shqiptar, modern*. Ata e formojnë femëroren me mbaresë: *djalë trim* → *vajzë trime*.

### Mbiemri i nyjshëm “i mirë”

| Gjinia dhe numri   | Forma   | Shembull                |
|--------------------|---------|-------------------------|
| Mashkullore njëjës | i mirë  | <i>një djalë i mirë</i> |
| Femërore njëjës    | e mirë  | <i>një vajzë e mirë</i> |
| Mashkullore shumës | të mirë | <i>djem të mirë</i>     |
| Femërore shumës    | të mira | <i>vajza të mira</i>    |

### Nyja ndryshon edhe sipas rasës

| Rasa      | Mashkullore njëjës      | Femërore njëjës         | Shumës                  |
|-----------|-------------------------|-------------------------|-------------------------|
| Emërore   | djali <b>i</b> mirë     | vajza <b>e</b> mirë     | djemtë <b>e</b> mirë    |
| Gjinore   | i djalit <b>të</b> mirë | i vajzës <b>së</b> mirë | i djemve <b>të</b> mirë |
| Dhanore   | djalit <b>të</b> mirë   | vajzës <b>së</b> mirë   | djemve <b>të</b> mirë   |
| Kallëzore | djalit <b>e</b> mirë    | vajzën <b>e</b> mirë    | djemtë <b>e</b> mirë    |
| Rrjedhore | djalit <b>të</b> mirë   | vajzës <b>së</b> mirë   | djemve <b>të</b> mirë   |

Rregulla praktike: **së** shfaqet vetëm te femërorja njëjës në gjinore, dhanore dhe rrjedhore. Kudo tjetër përdoret **të** ose **i / e**.

## Mbiemra të panyjshëm dhe formimi i femërores

| Mashkullore | Femërore  | Shumës mashkullor | Shumës femëror |
|-------------|-----------|-------------------|----------------|
| trim        | trime     | trima             | trime          |
| punëtor     | punëtore  | punëtorë          | punëtore       |
| besnik      | besnike   | besnikë           | besnike        |
| shqiptar    | shqiptare | shqiptarë         | shqiptare      |

## Vendi i mbiemrit

Mbiemri qëndron normalisht **pas emrit**: *një qytet i bukur, një ditë e gjatë*. Kur vendoset para emrit, merr vlerë stilistike, poetike ose theksuese: *i bukur qytet, e madhja ditë*. Ky rend është i zakonshëm në poezi dhe në ligjërimin e ngritur.

## Nga letërsia shqipe

Naim Frashëri e ndërton strofën e njohur mbi katër mbiemra të nyjshëm, të gjithë në femërore njëjës, sepse i referohen emrit *gjuha*:

«Gjuha jonë sa **e mirë**! / Sa **e ëmbël**, sa **e gjerë**! / Sa **e lehtë**, sa **e lirë**! / Sa **e bukur**, sa **e vlerë**!»

Vër re se **e** përsëritet para çdo mbiemri — ajo nuk hiqet edhe kur mbiemrat radhiten. Po t'i referoheshin një emri mashkullor, do të kishim *i mirë, i ëmbël, i gjerë*; po të ishte shumësi femëror, të *mira, të ëmbla, të gjera*.

## Fjalët sinjalizuese

Shiko mbaresën e emrit para se të zgjedhësh nyjën:

| Mbaresa e emrit                 | Gjinia             | Nyja në emërore          |
|---------------------------------|--------------------|--------------------------|
| -i, -u (djali, libri, zogu)     | mashkullore njëjës | <b>i</b>                 |
| -a, -ja (vajza, shtëpia, lulja) | femërore njëjës    | <b>e</b>                 |
| -të, -t (djemtë, librat)        | shumës             | <b>e +</b> mbiemër me të |

## Gabimet e zakonshme

| Gabim                               | Saktë                         | Pse                                       |
|-------------------------------------|-------------------------------|-------------------------------------------|
| <i>vajzë i mirë</i>                 | <b>vajzë e mirë</b>           | gjinia femërore kërkon <b>e</b>           |
| <i>djem e mirë</i>                  | <b>djem të mirë</b>           | shumësi kërkon <b>të</b>                  |
| <i>vajza të mirë</i>                | <b>vajza të mira</b>          | femërorja shumës merr <b>-a</b>           |
| <i>vajzës të re</i>                 | <b>vajzës së re</b>           | femërore njëjës në dhanore merr <b>së</b> |
| <i>një notë e mirë si kundrinor</i> | <b>Mora një notë të mirë.</b> | kallëzorja e pashquar kërkon <b>të</b>    |
| <i>i mir</i>                        | <b>i mirë</b>                 | ë-ja fundore nuk hiqet                    |

## Provo vetë

1. Kam blerë një shtëpi \_\_\_\_ (i ri). (*të re*)
2. Ata janë nxënës \_\_\_\_ (i zellshëm). (*të zellshëm*)
3. Ia dhashë vajzës \_\_\_\_ (i vogël). (*së vogël*)
4. Këto janë ditë \_\_\_\_ (i bukur). (*të bukura*)
5. Djali \_\_\_\_ (i madh) studion jashtë. (*i madh*)

## Burime dhe referenca

- Naim Frashëri, *Gjuha jonë* (nga *Tehajlat*), 1885.
- *Gramatika e gjuhës shqipe I – Morfologjia*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Gramatika e gjuhës shqipe II – Sintaksa*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1973.
- *Fjalori i gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2006.

ENGLISH FOR LIFE